

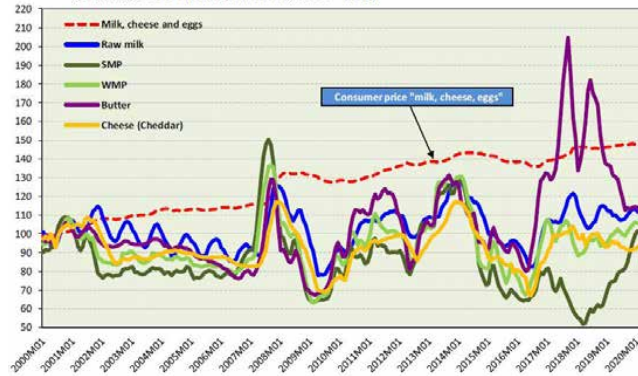
Vedvarende melkekrise i EU

4 • NYHETER

NATIONEN • TORS DAG 4. JUNI 2020

• Melk

Chart 7 Dairy: EU agricultural market and consumer price developments (January 2000 until April 2020, 2000=100)

Prissvingninger: Den røde linjen viser svingninger i pris på melk, ost og egg for brukere (konsumprisutvikling) fra januar 2000 til april 2020. De andre linjene viser tilsvarende prissvingninger i EUs landbruksmarked for ulike meieriprodukter i samme periode.

Kilde: Europakommisjonen

Vedvarende melkekrise

Protestere: Europeiske melkebønder protesterer ved EU-bygget i Brussel. Protesten gjaldt et vedtak om at lagre med melkepulver, som har bygd seg opp i medlemsstater i et å

To store melkekriser har rammet i EU de siste tjue årene, og nå rammer koronakrisen melkebønder i Europa. – Det er veldig mange som lever helt på grensen, sier Christian Anton Smedshaug.

Melkebønder i EU har fått leveranseutfordringer, og salg til restauranter og kafeer har stoppet opp som følge av koronakrisen.

I begynnelsen av mai demonstrerte melkebønder fra sju EU-land for å kreve kutt i den samlede melkeproduksjon, med mål om å stramme markedet og løfte prisene.

EUs melkebønder står midt i en ny melkekrise, sier daglig le-

der i Agri Analyse, Christian Anton Smedshaug.

– Prisene har vært lavere i april 2020 enn de var i fjor på denne tiden, så det er krevende tider, men det finnes ikke så gode tall på det enda, sier han.

Vedvarende vanskelig

I 2009 rammet en melkekrise EU. Produsenter i hele Europa opplevde et vedvarende prissjakk som følge av et dramatisk

fall i etterspørsel og økning i produksjon.

Prisene steg gradvis og varierte årene som fulgte, før EU i 2015 fjernet det felleseuropeiske kvotesystemet, med ønske om å kvitte seg med overskuddslagre. Like etterpå økte tilsyns av bønder produksjonen og prisene stupte.

«Europa drukner i melk» skrev Norsk landbrukssamvirke. Krisen ble omtalt som den andre store som rammet europeiske melkebønder i løpet av seks år.

– Det har vært sammenhengende vanskelig. Krisen ga seg, men siden mange hadde tapt så mye penger i årene 2015-2017, så klarte de ikke å ta igjen tapene fra året før, sier Smedshaug.

I rapporten «Ny mjølkedag i EU- fra kvoter til kriser?» fra 2016, spur Agri Analyse om hvorvidt europeiske melkebø-

nder egentlig har vært i en kontinuerlig krise siden 2009.

– Det er veldig mange som lever helt på grensen. De beste periodene har ikke vært gode nok til å bygge seg opp, og så sitter du i noen perioder og blir nesten sjauet over kanten, sier Smedshaug.

Lagring av melkepulver
EU kjøpte i flere år opp skum-

met melkepulver med mål om å øke prisene og hjelpe europeiske bønder etter krisen i 2015.

I mai i år åpnet EU igjen for å støtte privat lagring for meierier i form av melkepulver, smør og ost.

Lagring som tiltak har lenge vært diskutert blant europeiske melkebønder. Organisasjonen European Milk Board er

Mange små kriser

«Mellom de store krisene så er inntektene utrolig uforutsigbare for melkebøndene i EU. Du har mange små kriser hele tiden.»

Torbjørn Tufte, statsviter og prosjektleder i Agri Analyse

se i EU

ns tid, gradvis skal legges ut for salg.

Foto: NTB Scanpix/Geert Vanden Wijngaert

blant dem som er skeptiske til tiltaket.

«Å bygge opp lagre med smør og melkepulver utsetter problemene med overforsyning til et senere tidspunkt», sa Erwin Schöpges, leder i European Milk Board, til Farmers Weekly i begynnelsen av mai.

De ønsker derfor å innføre betalte frivillige kutt istedenfor privat lagring på tvers av EU.

I tillegg til åpning for privat lagring innførte EU unntak fra deres konkurranseregler for landbruket under koronakrisen 22. april.

Seks måneder fremover kan operatører iverksette markeds-tiltak for å stabilisere hver enkelt sektor. Melkesektoren kan eksempelvis planlegge produksjon kollektivt i hvert enkelt land.

European Milk Board oppfordrer nå de politiske beslut-

ningstakere i EU til å iverksette frivillige kutt i produksjon, for å begrense konsekvensene av koronakrisen.

Omstillinger

Siden begynnelsen av 2000-tallet har EU gradvis gjort landbrukspolitikken mer markedsorientert.

Som verdens største produsent og eksportør av melkeprodukter, har EU jobbet for å styrke konkurransenivået opp mot verdensmarkedet ved å redusere råvareprisene.

– For brukte de ren prisstøtte på landbrukspolitikken og nå gir de mer direkte støtte og subsidier på bunn, sier statsviter og prosjektleder i Agri Analyse, Torbjørn Tuftte.

Han mener omleggingen har gjort hver enkelt bonde mer sårbar for raske prisendringer.

– Ser du stort på det så har du flyttet risikoen og sårbarheten når du har svekket markedsreguleringen i løpet av de siste tjue årene. For eksempel ved å fjerne kvoter. Hele risikoen blir dermed ført tilbake på den enkelte bonden, og makten er flyttet til sluttmarkedet i industrien, sier Tuftte.

Mange små kriser

Fordi melkeproduksjon som biologisk produksjon krever lang omstillingstid, klarer ikke melkebondene å justere produksjonsvolumet hurtig nok til å følge svingningene i etterspørsel og pris i markedet.

Prissvingninger påvirker i all hovedsak produsentene og ikke forbrukerne, ifølge Tuftte. Han viser til tall fra Europakommisjonen:

Tuftte understreker at det er

store variasjoner i situasjonen for melkebonden i de ulike EU-landene. Samtidig er han tydelig på at det finnes gjennomgående tendenser som påvirker hele EU.

– Mellom de store krisene så er inntektene utrolig uforutsigbare for melkebondene i EU. Du har mange små kriser hele tiden, sier Tuftte.

Verdens melkedag

I anledning verdens melkedag 1. juni har European Milk Board publisert følgende på sine egne sider:

«Selv om alle 365 dager i året handler om melk for oss melkebonden og våre kyr, er 1. juni – Verdens melkedag – en spesiell dag for oss. Det er en dag hvor vi ser fremover, med vår visjon for fremtiden. Vi ønsker å bruke denne dagen til å illustrere hva som gjør en meieri-sektor god, rettferdig og både so-

sialt og miljømessig bærekraftig. Og for å gjøre det klart igjen at de nødvendige rammebetingelsene må skapes av beslutningstakerne», skriver EMB, og utdyper med hva de mener vil bedre situasjonen for melkebonden i Europa.

Vilma Taubo

redaksjonen@nationen.no

Fakta

European Milk Board

• European Milk Board har medlemmer fra 16 europeiske land og representerer rundt 100 000 melkeprodusenter. De jobber blant annet for at prisen på melk skal dekke melkebondens gjennomsnittlige melkeproduksjonskostnader.